

Kutseühinguline ajakiri

Eesti raudteelaste kesk-
ühingu väljaanne.

Tellimise hind:

Aastas postiga . . . Kr. 2.—
Poolaastas " 1.—

Üksiknumber
15 senti.

Ilmub 1–2 kord kuus

Tellimisi võetakse vastu igas raudteejaamas, raudteelaodes, riigi- ja omavalitsusteenijate keskliitu kuuluvate organisatsioonide ja nende osakondade juhatuste juures, kõigis postkontorites ja lehe tellimiskohtil.

Toimetus ja talitus:

Tallinna, Tehnika t. 16-e. Telefon, Balti keskjaam 221.

Kuulutuste hinnad:

Terve lehekülge Kr. 30.—
Pool lehekülge " 15.—
Veerand " " 7,50
Kaheksandik " " 4.—

Tekstis 50 prots. kallim.

Nr. 7

31. juulil 1929 a.

VI aastakäik

SISU: Sõnad ja teod. — K. t. haigus. — Millest on tingitud riigiteenijate rohkus. — I. T. F. peasekretär E. Fimmen Eestis. — Riigi- ja omavalitsusteenijate organi atsioonid Lätis. — Sunduslikust pensioni peale minekust. — Ametiühingute kultuuriline tähtsus. s— Raudtee liinilööde rühmajuhid organiseeruvad. — Inimestega mängimise kurb tagajärg. — Posti-t. t. teenijate kutseühisuse Kurasaare osakonna kümneaastasest (1919–1929) legevusest. — Postiteenijate puhkekodu Narva-Jõesuus. — Teenistuse huvides. — Lühikesi märkusi välismaade riigiteenijate üle.

TALLINNA KESK

RAUDTEELASTE KESK

= Levitage =
oma
häälekandjat!

Sõnad ja teod.

Riigiteenijate keskliidu juhatuse tõelised sihid.

Mõned pikanäpumehed tarvitavat „sissekukkumise“ puhul rahvamurrus ta-gaajajate eest pääsemiseks sellist trikki, et nad ise kõigest jõust kaasa karjuvad „võtke varas kinni!“ ja nii tabajaid sega-dusse viia püüavad. Selle pikanäpumeeste triki on nüüd omaks võtnud ka keskliidu juhatuse, et varjata oma tegevuse tõelisi sihte. Juba pikemat aega on keskliidu juhatuse ainukeseks tõsiseks püüdeks ol-nud rakendada riigiteenijate kutseorgani-satsioonid hingevaakuva tööerakonna tee-nistusse. Kui aga nüüd mõnelt poolt näi-datakse, et see nii edasi kesta ei tohi ja et tuleb asuda tõsiselt riigiteenijaskonna huvide kaitsele, siis tõstab keskliidu juha-tus kisa ja püüab riigiteenijate tähelepanu endalt ja enda tegevuselt sellega kõrvale juhtida, et näidata katsub, nagu tahaks just need parandusenõudjad riigiteenijate organisatsioone rakendada mõne poliiti-lise voolu teenistusse. Üheks ilusamaks pärliks selles keskliidu juhatuse püüete reas on „Vaba Maas“ nr. 159 „Riigiteeni-ja“ sulest ilmunud artikkel „Sotsialistide uus mõrd“. Et selle artikli kirjutajal kasu-tada on olnud keskliidu juhatuse vastus Tallinna riigi- ja omavalitsusteenijate ühingule ja raudteelaste keskuhingule nende ühise märgukirja puhul, milles need nõudsid keskliidus valitseva olukorra radi-kaalset parandamist, ja pealegi enne, kui see vastus nimetatud organisatsioonidele kätte oli jõudnud, siis tuleb küll oletada, et artikli kirjutaja keskliidu juhatusele väga lähedal seisab ja sellepärast võib tema proloogile ja epilooigile, mis ta sellele vas-tusele juure pookinud, vaadata kui keskliidu juhatuse seisukohtade autentilisele tõlgit-susele. Kogu selle pika septsuse lühikene sisu on see, et protesteerijad püüdvat ühendada riigiteenijate organisatsioone tööliste ametiühingutega, „et saada kogu-kamat ametiühisust“. Selleks püüdvat nad nüüd luua uut riigiteenijate liitu, kes siis ühes hiljutiloodud omavalitsusteeni-jate liiduga ja tööliste liiduga looks ameti-ühingute keskliidu, kes — horribile dictu — tunnustaks 2. internatsionaali. Ainult et seda manöövert maskeerida — ja ei mitte millekski muuks! — noritavat kesk-liidu kallal ja otsitavat talle vigu.

See jaburdus on nii vaimuvaene, et sellest puudutatud organisatsioonid väga õieti pole teda lugenud vastuse väärili-

seks; küllap aeg isegi näitab riigiteeni-jaile, kellel õigus. Ja igale riigiteenijale tuleks soovitada selle artikliga tutvuneda, et nad näeks, missugune vaimline tasa-pind praegu keskliidus valitseb. Kuid elu ei luba meid jääda käed rüpes ootama niisugust asjade lahenemist. Iga päevaga kerkivad esile uued asjaolud, mis sunni-vad riigiteenijaid koondama kõiki oma jõudusid endi õiguste ja huvide kaitseks, sellepärast ei või me ka loobuda nõudmi-sest, et keskliidus kiires korras ette võe-takse tervendamine ja keskliidu juhatust sunnitakse talitama riigiteenijaskonna, aga mitte mõne poliitilise partei huvides.

Lugejad leiavad käesolevas „Side“ numbris teises kohas näite, kuidas praegu käsilolevate riigiasutuste ümberkorralda-miste puhul niihästi Vabariigi Valitsuse, kui ka alluvate ametkondade poolt riigi-teenistuse seaduse määrusi ignoreeritakse ja riigiteenijatega oma heaksarvamise järgi mängitakse. Loomulikult oleks olnud keskliidu kohuseks siis välja astuda riigi-teenijate õiguste kaitseks, kuid kahjuks pole me seni veel kuulnud, et keskliit selleks sõrmegi oleks liigutanud. Ja kui-das võikski ta seda teha, kui ometigi va-litsuse eesotsas on tööerakonna juht! Me nägime, kuidas hiljutiste riigikogu va-limiste puhul püüti riigiteenijaskonda mü-tata tööerakonna mõrda ja selleks kesk-liidu saadikutekogu otsusi võõriti tõlgit-seti. Oleksime jällegi oodanud, et kesk-liidu juhatuse viibimata tõe jalule seab, sest temal „pole mingit tahet lasta ennast kaasa kiskuda ühestki poliitilisest voo-lust“, kuid et see võltsimine just tööera-konna kasuks sündis, siis „unustati“ see tegema.

Käsil on riigiasutuste ümberkorralda-mine ja hiljuti arutati ka uusi koosseise, kusjuures keskliidule võimalus oli antud esile tuua ka riigiteenijaskonna soove. Riigiteenijad on korduvalt nõudnud, et üksikute teenijaskonna liikide palgaastme-tesse paigutamises ette võetaks paran-dused (näit. raudteelaste VI kongress), kuid keskliidu juhatuse ei liigutanud sõr-megi selle nõudmise realiseerimiseks.

Samade uute koosseisude arutamise juures oleks keskliidu juhatusel olnud kuldne võimalus püüda parandada riigi-teenijate õiguslikku seisukorda sellega, et neist võimalikult rohkem oleks üle viidud

ülemääralistest määralisteks ja viimaste hulgas jällegi vabateenijaid ametnikeks, seda enam, et vastavas komisjonis ja ka valitsuses meeoleolu niisuguste paranduste läbiviimisele võrdlemisi soodus oli. Kuid jällegi ei pidanud keskliidu juhatust tarviliseks vastavaid ettepanekuid teha. Nüüd aga tullakse ja lüüakse suurustades rinnaile — meie oleme riigiteenijate huvide kaitseks teinud kõik, mis võimalik! Peab tõesti omama hea portsjoni eht tööerakondlikku painduvust, et niisuguste tõsi-asjade vassimisega hakkama saada. Eelmise valitsuse haridus- ja sotsiaalminister tegi valitsusele ettepaneku, maksuma panna teatud korraldused vabateenijate ja ülemääraliste riigiteenijate vallandamiseks ja teenitusse võtmiseks eelseisva riigiametite ümberkorraldamise puhuks. Oleksime oodanud, et keskliit seda tänuväärt algatust omalt poolt kõigiti toetada ja tarviduse puhul täiendada püüab, samuti kui ka ametnikkude reservi korralduses vajalikke reforme läbi viia katsub, millele isegi tema tähelepanu juhiti, kuid tagajärjeks oli ainult väikene märgukir-

jake, kus nõuti teatud põhimõtete maksmapanekut vallandamisteks, kuna ei ametnikkude reservi korralduse parandamisest ega ka vabateenijate ja ülemääraliste ametissevõtmise küsimuse normeerimisest sõnagi ei lausunud; nähtavasti oli senine onu- ja tädipojapoliitikat kõige laiemal määral võimaldav seisukord keskliidu juhatuse arvates hea küllalt. Aga ikka juletakse loota, et „keskliidu sammud ka sellel alal, nagu alati, tingimata heakskiitmist ja rahulolemist leiavad.“

Ja nii võib lõpmatuseni tuua näite näite peale, kus keskliit paremal juhul sõrmegi ei liiguta riigiteenijate õiguste ja huvide kaitseks, sageli aga ise koguni kaasa aitab riigiteenijate seisukorra halvendamisele. Sama selge on aga ka neist näiteist, et keskliidu juhatust seda kindla teadmise ja sihiga teeb ja sellepärast lootagi pole, et seal enne midagi muutub, kuni riigiteenijaskond ise seal põhjalikku puhastust ette ei võta. Loodame, et lähem tulevik selleks võimaluse annab.

Demokraat.

K. t. haigus.

Oma õigusliku seisukorra järgi jagunevad riigiteenijad ametnikeks ja vabateenijaks, kusjuures esimeste teenistusvahetuse korraldus on permanentse, püsiva iseloomuga, — teda võib lõpetada ainult riigiteenistuse seaduse § 39 ettenähtud juhtudel. Selle paragrahvi järgi lõpeb teenistusvahetuse ametniku ja riigi vahel: 1) surma läbi; 2) ametisemäärava ülemuse kirjaliku otsusega järgmistel juhtudel: a) oma soovil igal ajal peale ühekuulist etteütlemist või ülemuse loaga ka varemalt, b) parandamata haiguse pärast, kui see ametikohuste täitmist takistab, c) §§ 12, 17, 34, 35 *) ja 42 ettenähtud juhtudel, d) Eesti kodakondsusest lahkumise korral, e) distsiplinaarkorras, vastavate seaduste järgi, f) seadusjõusse astunud kohtuotsuse järgi. Vabateenijate ja riigivahelise teenistusvahetuse lõpetamine aga sünnib tsiviilseaduste sellekohaste määruste järgi, s. t. kui teenistuslepingus pole teisiti ette nähtud, siis igal ajal pärast

kahenädalast etteütlemist meil maksva kohalise kombe kohaselt.

Kuna nii ametniku seisukord püsivama, kindlama iseloomuga on ja selle tõttu kord juba ametnikuks määratud isikust, kuigi pärast selguma peaks, et ta omale kohale hästi ei sobi, raske on lahti saada, siis näeb riigiteenistuse seadus ette, et ametniku kohale kandideeriva isiku omaduste üle selgusele jõudmiseks võib teda kuni kuueks kuuks määrata ajutiseks ametniku kohustetäitjaks, millise aja jooksul ta loetakse vabateenijaks, nii et tavaliselt igal ajal võimalik on lahti saada, kui ta omale kohale mittevastavaks peaks osutama.

Kuus kuud on küllalt pikk aeg, et selgusele jõuda kandidaadi omaduste üle, sellepärast tuleb hiljemalt kuue kuu möödumisel tema kas ametisse kinnitada või jälle ametniku kohustetäitmisest hoopis vabastada ja sellele kohale uus sobivam kandidaat leida. Aga eestlane on ju üldse pika toimega ja eriti pikatoimelised näikse olevat need direktorid jne., kelledest on ametisse määramine, sest nad ei taha kuidagi kandidaatide omaduste üle selgusele jõuda ja nii ilutseb mõneski asu-

*) Siin on seaduse tekstis ilme eksitus: §§ 34 ja 35 asemel peab olema 35 ja 36, sest § 34 ei ole ette nähtud mingisuguseid teenistusvahetuse lõpetamise põhjusi, küll aga § 36-as.

tuses paljude ametnikkude ametinimetuste taga see kurikuulus k. t. juba aastaid. Nii räägitakse, et aktsiisivalitsuses mõni ametnik juba 10 aastat k. t. olevat ja kui kord aktsiisiteenijate ühingu juhatus peadirektori tähelepanu sellise seisukorra võimatusele juhtinud, siis antud neile väga läbipaistvalt mõista, et neil vist enam pole isu aktsiisivalitsuses teenida, et nad julgevad arvustada hra direktori korraldusi.

Aga saatuse teed on imelikud! Nüüd on seesama hra direktor ise muutunud Vabariigi Valitsuse armust direktori kohustetäitjaks, et täide võiks minna rahvasõna: kuidas kari, nõnda ka karjane.

Isegi nii kaugele on mindud selles k. t. harrastuses, et ka vabateenijaid (ka ülemääralisi!) on hakatud k. t. määrama, kuigi sellel igasugune mõte puudub ja see „tiitel“ nendelt midagi ära ei võta ega ka juure ei anna, kui mitte arvesse võtta ametinimetuse pikenedamist.

Ammugi oleks olnud aeg, et Vabariigi Valitsus niisugusele seadusevastasele ja kohati isegi koomilisele seisukorrale lõpu oleks teinud. Aga meil on ikka armastatud paradokse ja nii ka siingi. Vabariigi Valitsus on asunud seda seadusevastast seisukorda veel omalt poolt süvendama sellega, et ta seniseid ametnikke koosseisude ümberkorraldamise puhul on hakanud kohustetäitjaks nimetama, nagu see muuseas on sündinud juba eelpool tähendatud aktsiisivalitsuse direktoriga. Niisuguseks ametnikkude vabateenijaks muutmiseks puudub igasugune seaduslik alus. Ametnikku ei saa vabateenijaks muuta muidu, kui tuleb enne lõpetada ametivahekord tema ja riigi vahel riigiteenistuse seaduse § 39 ettenähtud korras. Seda aga tehtud ei ole. See asjaolu üksi, et uute koosseisude järgi ametkohal teine nimetus, ei anna selleks mingisuguseid õigusi ja kui funktsioonid jäid endisteks, ei luba see isegi ametnikku reservi viia, nagu seda on seletanud riigikohus (metsade peaval. arveosakonna juhataja Pärna asjas). Aga kuigi ametkoht oleks sisuliselt kaotatud, siis oleks Vabariigi Valitsus võinud ametniku riigiteenistuse seaduse § 13 põhjal üle viia uuele kohale samas ametkonnas

(kuigi ikkagi ainult ametnikuna, mitte kohustetäitjana) ehk selle puudusel ametnikkude reservi. Aga ka reservis olles on ametnik edasi ametnik ja teda saab määrata ainult ametniku kohale ja ametnikuks, mitte aga kohustetäitjaks; samuti võidakse talle pakkuda riigiteenistuse seaduse § 18 kohaselt ainult ametniku kohta. Alles pärast kuuekuulist reservis viibimist lõpetatakse ametivahekord ametniku ja riigi vahel ja siis võib seda endist ametnikku jälle määrata ka vabateenija kohale või ametniku kohustetäitjaks, muidugi aga ainult tema omal palvel (mitte aga enam riigiteenistuse seaduse §§ 10, 11 ja 13 korras), samuti nagu seda ka varem igal ajal tema omal palvel teha võib, likvideerides selle palve alusel ametivahekorra tema ja riigi vahel.

Kõik eelpool öeldu maksab ka ametniku ametis kõrgendamise ja ühest ametist teise üleviimise puhul, ehkki ka sel alal meil just armastatakse vastuoksa talitada ja nii ametikõrgendus ametnikule sageli sisuliselt muutub degradeerimiseks suurema palga ja vastutusega.

On äärmiselt kurb, et Vabariigi Valitsus, kelle üheks tähtsamaks kohuseks on valvata selle järgi, et ametnikud oma tegevuses seadustest üle ei astuks, kes neis peab kasvatama austust ja lugupidamist seaduste ja seadusliku korra vastu, on oma tegevusega näidanud ametnikele, et seadusi võib ka ei miskiks pidada, kui seda tarviliseks peetakse. Ametasutistes ongi sellest Vabariigi Valitsuse sammust juba julgust saadud ja nii sigineb nüüd uutele koosseisudele vastavalt ümbermääramistel kohustetäitjaid aina juure. Nii kuuleme, et mõnes asutises on kohustetäitjaks määratud isikuid, kes juba 10 aastat ametnikud on olnud. Niisugune seisukord ei tohi aga edasi kesta, seda enam, et ametnikud kohtu teel kindlasti omad õigused tagasi saavad. Kõik see oma ülemustega protsessimine aga tekitab palju paksu verd ja ärevust, mis rahulikule tööle ja hääle vahekorrale ülemuste ja alluvate vahel sugugi kasuks ei tule. Tahaksime sellepärast loota, et Vabariigi Valitsus juba kõige lähemal ajal tarvilised korraldused teeb seadusliku korra jalule seadmiseks, et tarvidust poleks neid ilmaaegseid protsessesse alustada või tagasihoidlikumate ametnikkude südames kibedustunnet ja rahulolematust tekitada.

Servus.

Millest on tingitud riigiteenijate rohkus?

Vabariigi loomispäevil loodeti iseseisvast riigist mitmesuguseid paremusi. Kõneldi suurtest reformidest, mõisamaade ja metsade riigistamisest ja põllukultuuri tõstmisest. Räägiti kodanikkude põhiõiguste kindlustamisest, sotsiaalsetest uuendustest, hariduse levitamisest, hoolekande paremini korraldamisest jne. Kõigis pidi riik kaasa aitama. Kahjuks aga ei osanud paljud ette näha, et riiklike ülesannete suurenemisega suureneb paratamatult ka ametnikkude arv ja valitsusaparaadi ülespidamise kulud.

Juba vabadussõja ajal, eriti aga sõja lõpul, hakati teostama kavatsetud reforme. Võõrandati feodaalhärrade maad ja metsad, laiendati koolisundust, laiendati posti-telefoni võrku, võeti eraraudteed riigile — ning iga aastaga kasvas riigiteenijate arv.

Kui koosseise veel eelarve korras kinnitati, käis riigikogu rahaasjanduse alamkomisjon sageli asutistes, et teha kokkütõmbamisi, kuid ametnikkude arv aina suurenes. Kui koosseisud 1927. a. seadusega kindlaks määrati, oli jällegi palju vaiejusi. Erikomisjon kustutas kord poole vähemaks konstaablite arvu, kuid hiljem jääd ikkagi Vab. Valitsuselt esitatud arvu juure kindlaks.

Möödunud aastatel on riigi eelarve arutamisel alati ametnikkude rohkust puudutatud, küll riigikogu kõnetoolil, ajalehis ja kõnekoosolekul. Tänavu eelarve arutamisel kirjutas „Päevaleht“, et riigiteenijaid olevat 27.000 ja omavalitsuse teenijaid 20.000 ja iga 23-as. inimene elavat ühiskonna kulul.

Meil ei ole kahjuks teada, kui suur on omavalitsuse teenijate arv (igatahes on see vähem kui 20.000), kuid riigiteenijaid on kindlasti 27.000.

See arv on kaunis suur, umbes iga 40 inimese peale üks riigiteenija, ning asjasse mitte süvenedes võidakse tulla arvamisega, et nagu tegutseks nim. 27.000 riigiteenijat ainult valitsemise aparadi juures. Sageli kuuleme isegi ütelusid, et vene ajal olnud riigiteenijate arv Eesti maa-alal palju väiksem.

Olukorra õieti mõistmiseks lubatagu vaadelda ja loetleda ülesandeid, mille teostamisel tegutseb riigiteenijate pere ning tuua mõned võrdlused ja näited neist riigiasutuste ülesannetest, mida täidab vabariik võrreldes vene ajaga.

Riigikaitse alal on ohvitseri, üleajateenijaid ja tsiviilametnikke umbes 5800, kuid neid ei saa lugeda riigi valitsemise alale kuuluvaiks, sest nad tegutsevad ainult riigikaitse alal, saades ka tasu riigi eelarve sellest krediidist, mis määratud riigikaitsele.

Hariduse alal. Meil on asutud seisukohale, et hariduses peitub rahva elujõud ja hariduse levitamiseks on teostatud riik suuri reforme. Koolisundust on laiendatud ja laiendatakse veel. Endise väikese kolmeklassilise külakooli asemele on tekkinud kuueklassiline kool, mitme õpetajaga.

Kesk- ja kutsekoole on juure asutatud, Tartu ülikooli tegevus on laienenud, Tallinnas on asutatud riiklik tehnika-ülikool (tehnikum) jne. Vastavalt hariduse suurenemisega ja levinemisega, on suurenenud ka kooliõpetajate arv. Õpetajaid on vabariigis umbes 5500, nad saavad küll riigilt palga, kuid ka neid ei saa lugeda valitsemise alale kuuluvaiks teenijaiks, sest nad töötavad koolipõllul, rahvahariduse alal.

Riigi majanduslistes avalik-õiguslistes ettevõtetes on teenijaid 7000: raudteel 5000 ja posti, telegraafi, telefoni alal 2000. Postiametkonnas on ehitatud ja osetud postiasutuste tarvis hulk maju, tehniline varustus ja liinide kilomeetrite arv on iga aastaga suurenenud, mis on riigi tulu. Kuid peale varandusliste kasude annab ametkond iga aasta riigile 81 milj. senti rahalist puhastkasu.

Samuti on raudteel liikuva varanduse täienemisega, uute raudteede ja jaamade (Lelle — Papiniidu, Sonda — Mustvee) juureehitusega riigi varandus suurenenud. Möödunud eelarveaastal andis ka raudtee umbes 300 milj. senti riigile rahalist puhastkasu. Seega on nimetatud ametalad (raudtee, post) sõna tõsisel mõttes riiklikud ettevõtted ja ei ole õige, kui nimetada ettevõtete teenijaid, kelle töövaevast saab riik suuri tulusid, riigi valitsemise alale kuuluvaiks teenijaiks.

Nimetatud ettevõtetes on töö suurenemisega paratamatult ka teenijate arv suurenenud. Posti alal, näiteks, oli vene ajal Eesti territooriumil palju vähem teenijaid, kuid siis oli ka kohti, kus lähem postiasutus asus 60—70 klm. kaugusel. Telefon oli vene ajal eraettevõtjate käes. Nüüd on ka telefon riigi käes. Linnades on tu-

handeid abonente, samuti on telefon ka valdadesse ja küladesse sisse viidud. Postiajendure, postitalusid ja kirjakaste leiame igas külas. Nende alade suuremine tähendab suurt kultuurilist tõusu ja arengut, kuid vajab aga hulga rohkem teenijaid ja vene ajaga võrrelda pole mingisugust alust. Raudtee alal on hulk endisi eraseltside raudteid riigi kätte läinud ja sel teel on jällegi riigiteenijate arv suurenenud.

M a a k o r r a l d u s e, m e t s a n d u s e ja p ö l l u m a j a n d u s e a l a. Siin teostab Eesti riik suuremaid reforme. Vene ajal oli mõisaparun maade ja metsade valitseja omas vallas. Maade väljarentimise, samuti metsade valitsemise ja metsa hoidmise alal tegutsevad teenijad ei olnud riigiteenijad. Nüüd on võetud mõisamaad ja -metsad riigi valdamisele. Maade jagamine, valitsemine, rendilepingute sõlmimine, rendi vastuvõtmine jne. — see kõik nõuab ju hulga teenijaid. Põllumajanduse arendamiseks, edendamiseks ja kultiveerimiseks on rida koole, on ametis hulk instruktoreid. Kavatsusel on veel hulk põllumajanduslisi koole juure asutada, mis jällegi riigiteenijate arvu suurendab. Käsil on maade headuse, adrasajandikkude ja puhtakasurublade ümberhindamine. Kinnisvara hindamise ametis tegutseb sel alal hulk ametnikke. Metsade valitsemise alal on hulk teenijaid. Eks ole need kõik uued funktsioonid, mida vene ajal ei olnud, mille teostamiseks on põllutöministeeriumis umbes 3000 teenijat.

Kui nüüd 27-tuhandelisest riigiteenijate perest maha arvame 5800 kaitseväelast, 5500 kooliõpetajat, 7000 riigiettevõtete teenijat ja 3000 maareformi ja metsade valitsemise alale kuuluvat teenijat, jääks üle umbes 6700 teenijat, kes töötavad valitsemise alal, riiklikes keskasutistes (riigikogu, kantselei, riigivanema kantselei, riigi statistika keskbüroo, riigikontroll, ministeeriumides, peavalitsustes ja kohalikes riigiasutustes (politsei, kohus, aktsiis, toll jne.).

Kui vaadelda meie riigiaparaadi puhtvalitsusalalist tegevust, siis peab tähendama, et ka siin on ülesanded võrreldes vene ajaga märksa suurenenud. Maksuasjandus, laenude andmine ja tagasimaksmine on hulga ülesandeid juure toonud.

Vene ajal kauples Eesti maa-ala siseriiklike keskkohadega, Peterburiga, Riiga jne. Nende kaotamisel tekkisid Valka ja Narva tollipunktid ning suurem

kaubandusline tegevus siirdus L.-Euroopa keskkohadesse. Seega on Eesti maa-ala väliskaubandus, võrreldes vene ajaga, hulga suurenenud ja selle tõttu on suurenenud ka tolliteenijate arv. Vene ajal läksid meie karjasaadused vähenõudliku Vene turule, nüüd aga palju nõudliku L.-Euroopa turgudele. Et ettevõtjad, eksportöörid, halva saaduste väljavedamisega meie kaubandust ei halvaks, oldi sunnitud asutama karjasaaduste headuse kontrollimise asutus, mis jällegi uus ala ja nõuab ametnikke.

S o t s i a a l - k i n d l u s t u s e ja t ö ö - k a i t s e a l a. Ka siin täidavad riik ja kogukonnad suuremaid ülesandeid kui vene ajal. Riik on asutanud sanatooriume, laste- ja vanadekodusid, töömaju. Seevaldi haigemaja on riigi valdamisel jne. Kõik need asutused vajavad teenijaid, suurendavad riigiteenijate arvu.

Haigekassa seaduse muutmisega peab iga ettevõtte, kus 5 tööliset (vene ajal 20 tööliset) haigekassa alla kuuluma. Kinnituseadus kohustab igat ettevõtet, kus üks tööline, kinnituseameti alla kuuluma (vene ajal 20—30 tööliset). Need muudatused on tuhandeid ettevõtteid haigekassadele juure toonud, on tööinspektorite tegevust suurendanud, mis kaasa toonud nim. alal ka teenijate arvu suurenemise. Vene ajal kuulus meie maa-alal kinnituseameti alla 148 ettevõtet, nüüd 3385.

V e e t e e d e k o r r a l d a m i s e a l a on mereasjanduse peavalitsuses palju uusi ülesandeid juure tulnud, võrreldes vene ajaga. Siseveeteede arendamiseks ja jõgedel laevasõidu paremini korraldamiseks, samuti ka väiksemate rannasadamate kordaseadmiseks on palju tööd tehtud. Peale selle on käsil jõgede süvendused (Kasari), Peipsi veepinna alandamine jne. Kõik need ülesanded on meie riigi elus vajalised, kuid nende teostamiseks on vaja ka vastavaid tööjõude.

M a a n t e e d e s e a d u s e g a läks hulk teid riigi korrashoiule. Uute tööde teostamiseks oldi sunnitud ametisse võtma hulk teemeistreid ja teisi teenijaid. Kuid vähe sellest, isegi uus maanteede peavalitsus on loomisel. See on jällegi uus ala, mille teostamiseks vene ajal polnud riigiteenijaid, sest maamehed parandasid teed naturaalkohustustena.

Õ i g u s m õ i s t m i s e a l a. Sõja koldestele järgnes kombuse langus, levines alkoholi liigtarvitamine, mis tekitab kodanikkude vahel tülisid. Mainitud — ja

osal ka muudel — põhjustel on tsiviil- ja kriminaalkohtu protsesside arv võrreldes vene ajaga suurenenud.

Täiesti juure on tulnud n. n. administratiivkohtu protsessid.

Vabariigi põhiseaduses loetletud põhiõiguste kohaselt on Eestis kodanikud ametnikkude ja valitsusasutuste omavoliliste ja ebaseadusepäraliste teguviiside eest kaitstud.

Kui vene ajal kodanikule administratiiv korras kas rahatrahv või muu karistus määrati, ei saadud selle peale kohtusse kaevata. Ka muis teenistuslistes asjades ei saadud ilma ülemuse loata ametnikku kohtuliselt vastutusele võtta. Meil on see lubatud ja n. n. administratiivkohtu korra seadusega (R. T. Nr. 10, 1919. a.) on antud kodanikkudele selleks avarad võimalused, mida ka väga ohtralt kasutatakse.

Määrab politsei kaupmehele äri kauem lahtioleku või mõnel muul põhjusel trahvi, ei tasuta seda ära vaid kaevatakse kohtusse. Jätab tulu- või ärimaksu komitee kodaniku palve maksu alandamise suhtes rahuldamata, kaevatakse kohtusse.

Määrab tööinspektor ettevõtjale töökaitse või haigekassa seaduste või määruste rikkumise puhul trahvi, kaevatakse kohtusse. Sarnaseid protsesse on sajad, ja tuhanded. Kaebaja siin juures on kodanik, kuid kaebalune ja kohtunik ametnikud, saavad riigilt palga, istuvad päevade kaupa kohtus. Kuid siin ei saa teha kitsendusi, vaid peame põhiseaduse kohaselt võimaldama kodanikkudele kohtus kaitsta eneste avalik-õiguslisi huve.

Peale nende on veel administratiivkohtuprotsesse riigi- ja omavalitsuse asutuste vahel n. n. omavalitsuste ajutise järeelvalve seaduse alusel. Omavalitsustele on antud suured võimupiirid, kuid palju tehakse seadusevastaseid otsusi, missuguseid järeelvalve asutused ainult kohtu teel saavad tühistada. Sel teel on jällegi hulk kohtuprotsesse juure tulnud, mille kohta ei saa kahjuks ruumipuudusel näide tuua.

Ka omavalitsuse asutuste vahel on palju adm. kohtu protsesse, millest üks tüüpiline näide.

Maavalitsust kohustas vallavalitsust mingisugust teed korda seadma. Vallavalitsus ei täitnud ülesannet. Maavalitsus

kaebas kohtusse. Rahukohtunik leidis, et vallavalitsus pole kohustatud seda teed tegema, jättis kaebuse tagajärjeta. Maavalitsus kaebas revisjoni korras riigikohtusse. Riigikohus kohustas vallavalitsust teed tegema. Vallavalitsus asus eeltöid tegema, kuid jättis omale aja suhtes vabaduse. Tee seisis tegemata ja maavalitsus pidi jälle rahukohtuniku kaudu vallavalitsust sundima teetegemisele asuda. Rahukohtunik leidis, et vallavolikogu pole asja eitavalt otsustanud ja jättis maavalitsuse kaebuse tagajärjeta. Maavalitsus kaebas jälle revisjoni korras riigikohtusse, kes teist korda kohustas vallavalitsust viibimata teetegemisele asuda. Alles nüüd saadi vallavalitsust sundida, sest edasi viivitades oleks vallavalitsuse ametnikud seadusepärase kohtuotsuse mittetäitmise pärast vastutusele võetud. Nii oli küsimust kaks aastat arutatud, kaks korda oli nõiaring läbi käidud. Mitu naela paberit oli täis kirjutatud, kohtutes esinevad pooled (kaebaja, kaebalune ja kohtunik) kõik on riigi- ehk omavalitsuse ametnikud, saavad palga, kirjutavad ja registreerivad nabereid selleks, et võimaldada järeelvalve korras alluvatele omavalitsustele kohtulist õiguste ja huvide kaitset.

Arusaadav ja loomulik, et vastavalt kohtuprotsesside arvule on paratamatult suurenenud ka kohtunikkude ning kohtu alal teenivate ametnikkude arv.

Veel peame me ametnikkude rohkusest kõneledes meele pidama ka seda tõde, et umbes ühe miljonilisel Eesti rahval palju kulukam ja palju raskem on üles pidada riiklisi keskasutusi, välisesitusi ja piirivalvet kui mõnekümne- või 100 miljonilisel suurrahval. Tööstuses ja kaubanduses on väikeettevõtete andministratsiooni kulud alati protsentuaalselt suuremad suurettevõtete omadest, ja samuti on olukord ka riikides.

Ka omavalitsustes on teenijate arv võrdlemisi vene ajaga tunduvalt suurenenud, sest et ka nende ülesanded on suurenenud. Linnades, näiteks, on hakatud puiesteede ja uulitsate korrashoidu paremini korraldama. On juure asutatud rida koole ja hoolekande asutusi, milleks vaja teenijaid. Maavalitsused puudusid vene ajal. Vabariik on nad loonud, on andnud neile ülesanded ja loomulik, et sellega kaasaskäiv nähtus on omavalitsuste teenijate arvu suurenemine.

Toodud andmed oleks kõige lühema-

kujulised näited selleks, millest on tingitud riigi- ja ka omavalitsuste teenijate rohkus.

Praegu, mil koosseisude küsimus jälle akuutselt päevakorral, peaks kõik koda-

nikud, eriti aga seadusandjad ja valitsejad, riigiteenijate rohkusest kõneledes, alati meeles pidama neid asjaolusid, millest on see rohkus tingitud.

J. K—n.

I. T. F. peasekretär E. Fimmen Eestis.

Vastu tulles Eesti raudteelaste keskühingu soovile, kavatses juba ammugi rahvusvahelise liikumisvahendite teenijate ja tööliste föderatsioon (lühendatult I. T. F.) saata ühe oma sekretärist Eestisse kohapeal tutvunema raudteelaste ja ka teiste transpordi alade teenijate ja tööliste olukorraga. Möödunud nädalal peeti Soomes Skandinaavia riikide vahelist transportitöölise konverentsi, millest osa võtna J. T. F. poolt oli saadetud peasekretär Edo Fimmen. Ühtlasi oli talle ülesandeks tehtud, kasutades juhust, teha tutvunemise reis läbi Balti riikide. Nii siis saabuski E. Fimmen 29. juulil Tallinna, kus ta kuni järgmise päevani viibis. Raudteelaste keskühingu poolt võtsid E. Fimmeni vastu ühingu esimees A. Jõgi ja sekretär J. Rukki, kes teda tutvustasid raudteelaste olukorraga. Meremeeste liidu esitajana informeeris E. Fimmen'i Eesti meremeeste olukorra kohta liidu sekretär hra Tiitus. Peale selle külastas E. Fimmen Eestimaa tööliste ühingute keskliitu, kus teda vastu võtsid liidu esimees Piiskar ja sekretär Must.

Tutvunedes olukorraga meie organisatsioonides oli E. Fimmen äärmiselt ülla-

tatud meie liikmemaksu normidest: Euroopa riikidest rääkimata, ka kusagil mujal maailmas ei tunta nii madalaid liikmemaksusid, kui meil on. Sellest on siis ka tingitud meie organisatsioonide kiratsemine. Teistes maades on juba ammugi arusaamisele tulnud, et kui organisatsioonide kassad tühjad on, siis on ka organisatsioonid teovõimetud. E. Fimmen'i arvamise järele võiks meil, arvesse võttes meie madalaid palku, liikmemaks siiski olla vähemalt üks protsent palgast iga kuu kohta. Ja kui see põhimõte meil läbi ei löö, siis ei ole meie organisatsioonidest ka midagi loota.

Oieti ei ole see meile — organisatsioonide juhtidele — üllatuseks. Kongressidel oleme alati toonitanud liikmemaksu tõstmise vajadust, kuid see on vähe vastukaja leidnud. Tahaks aga loota, et sellest arusaamine siiski viimaks läbi lööb.

Lõpuks olgu tähendatud, et E. Fimmen'i külaskäigu puhul „Vaba Maa“ poolt levitatud teade, nagu oleks E. Fimmen siia tulnud sidemeid looma kommunistidega ja ette valmistama rahutusi 1. augustiks, on algusest lõpuni provokatsioonilise maiguga väljamõeldus.

Riigi- ja omavalitsusteenijate organisatsioonid Lätis.

Oleme saanud Läti kaasteenijate organisatsioonide tegevusest katkendilisi teateid. Ühed räägivad Läti riigiteenijate ja nende organisatsioonide suurtest saavutustest, teised aga tõendavad vastupidist, pidades Läti kaasteenijate organisatsioonide töötulemusi palju halvemaks ja ebaõnnestumaks, võrreldes meie omadega.

Et saada naaberriigi kaasteenijate organisatsioonidest tõelolele vastavat informatsiooni, sõitsin posti-t-t. teenijate kutseühingu keskjuhatuse ja riigi- ja omavalitsusteenijate keskliidu ülesandel Riiga.

Vaatamata sellele, et mitmed keskororganisatsioonide tegelastest puhkusel viibisid väljaspool Riiat, läks mul siiski

korda kahe-päevalise sealviibimisega saada kujukas ülevaade, mis ka meile tohiks huvi pakkuda.

Lätis oli riigi loomisest suuremaid raskusi kui meil. Maa oli kord punaste, kord Balti-sakslastesõbralise Needra valitsuse ja kord landesvehri poolt vallutatud. Praeguse põhiseadusliku korra loomisest olid vastolud mitmesuguste rahvakihtide vahel teravad, oli raskem leida ühiseid seisukohti.

Need mõjud avaldusid ka riigi- ja omavalitsuse teenijaskonnas.

Kuna meie r. ja o. teenijad juba Vabariigi algaastatel organisatsioonide keskoondisele õnneliku struktuuri leidsid,

luues riigi- ja omavalitsusteenijate keskliidu, kuhu koondunud pea kõik r. ja o. teenijate organisatsioonid, pole Lätis veel praegugi selleni jõutud.

Umbes 1925. või 1926. a. tehti üldise keskliidu loomiseks katset, kutsuti kokku olemasolevate organisatsioonide vaheline konverents.

Konverentsil nõudsid sotsialistlikku parteisse kuuluvad saadikud, et loodav keskliit peaks kuuluma tervena Läti töölismetiühingute keskbüroosse ja selle kaudu Amsterdami Internatsionaali. Rahvuslikud, apoliitilised ja teised mittesotsialistlikud saadikud olid selle vastu, nähes nim. kavatsuse teostamises r. ja o. teenijate organisatsioonide kallutamist ühe partei mõjukonda, mis võiks tuua kasu asemel kahju. Ühist seisukohta ei leitud. Konverents läks lõhki, sotsialistlik vool otsustas ühtuda töölismetiühingute bürooga, teised otsustasid luua keskliidu ja kõiki riigi- ja omavalitsusteenijaid selle ümber koondada.

Alates konverentsi lõhkiminekest, on läinud Läti r. ja o. teenijate organiseerimine kahes suunas. Pahempoolsed organisatsioonid kuuluvad töölisühingute keskbüroosse, teised riigi- ja omaval.-teenijate keskliitu. Raudteelastel on kaks ühingut. Pahempoolne, n. n. Läti raudteelaste ametiühing, millel umbes 5000 liiget, neist umbes 60% päevatöölisi ja 40% kuuteenijaid, peaaesjalikult alamteenijad, on ühenduses töölisühingutega. Teine, n. n. Läti raudteelaste ühing, millel samuti olevat umbes 5000 liiget, kõik kuuteenijad, kuulub r. ja o. t. keskliitu. Postiteenijatel oli tänini üks organisatsioon, kuulus töölisühingutesse, kuid käesoleval aastal moodustati ka teine, missugune kuulub r. ja o. teenijate keskliitu. R. ja o. teenijate keskliidul olevat umbes 12.000—15.000 liiget. Peale nimetatud kahe organisatsiooni kuuluvad keskliitu veel järgmised ühingud: asjaajajate ühing, kantseleiteenijate ühing, maamõõtjate ühing, tehniliste riigiteenijate ühing, metsateenijate ühing, rahvuslik kooliõpetajate ühing j. t.

Töölisühingutesse kuuluvad peale eelpoolnimetatud kahe organisatsiooni järgmised r. ja o. teenijate ühingud: üldine riigiteenijate ühing, omavalitsuse töölisühing j. t. Töölisühinguga liitunud r. ja o. teenijate ja töölisorganisatsioonidel on umbes 7000—8000 liiget.

Üldse on Lätis riigiteenijaid ligi 40.000, p. s. ohvitserid ja üleajateenijad kaitse-

väes ning era- ja omavalitsuse koolide õpetajad. Peab juure lisama, et toodud liikmete arvu kohta on teated lahkumisevad, sest mõlemad pooled püüavad olla suurema arvulise teenijas pere esindajad. Organisatsioonide vahekorrad on halb, olakse alati vastastikku vaenulikud.

Pahempoolsed, kes nimetavad endid progressiiv-demokraatlikeks ametiühingute koondiseks, kutsuvad teisi kollasteks, kes tegutseda ainult omakasu otstarbel, kes ei hoolivat teenijashulkade õigustatud nõudmistest, nende tegelased olevat administratsiooni käsikud jne. Parempoolsed omalt poolt seletavad, et nemad tegutsevat täiesti erapooletult, seistes ametiühingulikul platvormil, nimetades seejuures pahempoolseid poliitilise ilmega organisatsioonideks, kel olla esiplaanil poliitika-tegemine, vastavalt sellele. nagu see sotsialistlikule parteile kasulik ja erapooletu ametiühisuslik tegevus olla neil teisel plaanil. Keskliidu tegelased seletavad: meie kaalume igat nõudmist, igat sammu, kas ta mitte kahjulikuks ei osutu. On meil seisukohad selged, siis esineme nõudmisega. Pahempoolsed aga selle vastu esinevad liialdatud ja käredate nõudmistega, mis sageli ainult kahju sünnitavad jne.

Nii olnud postiteenijate organisatsioonil suur mõju, isegi teenijate ametisse võtmisel, kuid (vist 1921. või 1922. a.) ebaõnnestunud streik ajanud asjad segi ja veel praegugi pole suudetud jõuda endiste seisukohtadeni. Üldse olevat pahempoolsed tegelased ametiasutustega vahekorrad väga teravaks ajanud.

Pahempoolsetes organisatsioonides olla kaunis palju ka kommunistlik elementi, kes tahtvat sotsialistlikke ühinguid lõhkuda ja nõrgestada. Parempoolsed nimetavad seda nähtust sotsialistlike tegelaste teeneks, kes segamini organiseerivad riigiteenijaid ja töölisi.

Nii kuuleme süüdistusi mõlemilt poolt ja raske on võõral selgusele jõuda, kes tõeline süüdlane.

Kindel on aga see, et teenijad eneste nõudmistest palju vähem suudavad tagajärgi saavutada, kui organisatsioonid jõudu kulutavad enestevaheliseks kisklemiseks.

Kuna ka meil mõned riigi- ja omavalitsuse organisatsioonide tegelased selle poole püüavad, et organisatsioonid töölisühingute keskliiduga ühtuaks, siis oleks kõigil r. ja o. teenijatel sellejuures eriti

vaja jälgida olukorda Lätis ning hoiduda astumast seda sammu, mis lõhestaks 10 a. jooksul loodud ja ühise keskkoondise ümber organiseeritud ühtlase riigiteenijate pere.

Ainult selles on lätlased meist ette jõudnud, et neil iga suurema organisatsiooni eesotsas seisab parlamendi (saemi) saadik, kes rippumatult ja kartmata saab nõudmistega esineda, õigel ajal seisukoha võtmiseks, seaduseelnõusid hankida ning tarbekorral ka küsimus parlamendis üles võtta.

Nii on riigi- ja omavalitsusteenijate

keskliidu esimees hr. Kirschtein (ülikooli õppejõud) parlamendi saadik „demokraatliku tsentri“ rühmast.

Töölisühingutesse kuuluvate raudteelaste ja postiteenijate ühingute esimehed on samuti parlamendi saadikud sotsialistlikust parteist. Arvesse võttes organisatsioonide ja administratsiooni teravaid vahekordi, mille ohvriks olla langenud mitmed organisatsioonide tegelased, toonitavad Läti kaasteenijad mõlemast organisatsioonist, et ilma oma esinduseta parlamendis olla neil võimata tegutseda.

J. Kallman.

Sunduslikust pensioni peale minekust.

Riigiteenistuse seadus näeb ette juhu- seid, mil teenijat võib ametist vallandada, ilma viimase sellekohase soovita. Sarnaseks vallandamiseks annab põhjust ka riigiteenijate vanadus üle 60 aasta, kui riigiteenijal pension välja teenitud (vähemalt 25 a. teeninud). Teiselt poolt aga ei võimalda pensioniseadus riigiteenijal üldse pensioni saada enne, kui ta vähemalt 60 aastat vanaks saab, välja arvatud muidugi raske haigus ja õnnetujuhtumused.

Kui riigiteenijate pensioniseadus Vabariigi Valitsuse poolt riigikogule esitati, siis kaaluti ja sõeluti seda ka riigiteenijate kutseorganisatsioonides ning kongressidel. Vaielusi ja lahkarvamisi kutsus esile eriti pensionäri vanadusemäär — 60 a. — mille vastu ja poolt mitmesuguseid motive esitati. Vabariigi Valitsuse esitaja kui ka osa riigiteenijate esitajast leidsid, et vanadusemäär 60 aastat tuleb seaduses kindlasti fikseerida, muidu peab riik tervetele ja töövõimelistele inimestele, kes ametist ära hakkavad kippuma, asjata pensioni maksma, mis riigile kulukas ja peale selle jääb riik vilunud tööjõududeta. Sellele vaieldi teiselt poolt vastu, tuues kaaluvaid motive ja näidati kui põhjendamata on kartus, et terve ja töövõimeline ametnik või teenija ütleb lahti täiest palgast ja läheb pensioni peale, kus hakkab saama ainult $\frac{1}{4}$, $\frac{1}{2}$ ehk paremal juhusel $\frac{3}{4}$ palgast. Sealjuures ei või kuigi suuri lootusi hellitada erateenistuse leidmisele, kuna tööta tööliste hulk isegi küllalt suur. Ei ole ka otstarbekohane teenijat sunniviisil pensioni peale ajada, kui temal muidu ei puudu eeldused kasulikuks töötgemiseks riigile.

Ehkki 60 aasta pooldajate seisukoht pensioniseaduses püsima jäi, näitab nüüd ometigi tegelik elu ja seaduse käsitlemine, et see seisukoht ja veel vähem motiivid, mis esile toodi, kuigi kindlad ei olnud. Kartus, et riigiteenija varakult pensioni peale läheb, on muutunud kartuseks, et ta liiga kaua tahab teenida ja pensioni peale ei taha minna. Viimasel ajal on mitmed ametkonnad, tugenedes riigiteenistuse- ja pensioniseaduse vastavatele paragrahvidele, sunniviisil asunud vanu veteraane pensioni peale ajama, sest teisiti kuidagi enam ei saa, kuna mehed, kes küll üle 60 aasta vanad, ei tee väljagi pensioni peale minekust, vaid soovivad oma kogemusküllast energiat ka edaspidi riigile pühendada. Kuid midagi pole parata: seadus on seadus ja seaduse põhjal sunnitakse neid pensioni peale minema. Leidub õnnelikke, kelle teenistuse vältus sarnast pensioni lubab saada, mis kuidagi vanul päevil võimalikuks teeb äraelamise. Leidub ka õnnetuid, kelle elupäevad on küll pikad (üle 60 a. vana), aga teenitud aastaid vähe. Nende vastu tundub seadus eriti karmina. Ei võiks üheski seaduses kauaks püsima jääda sarnased paragrahvid, mis tegeliku eluga kooskõlas ei ole. Nii on ka lugu pensioniseaduse paragr., mis käsitleb riigiteenija 60 a. vanadust pensioni väljateenimisel.

Tuleb õigeks võtta seda seisukohta, mis aastate vanaduse määra seadusesse võtmist ei pooldanud, nagu tegelik elu ka kinnitab. Seatagu üles teenistusvanuse määr. Olgu see siis 25, 30 või ka 35 teenistusaastat, mil hakatakse arvama pensioni väljateenimise aega ja jäetagu välja

inimese isiklik vanadus, mille mõiste on veniv ja ei kõlba ühiseks mõõdupuuks kõigile. Sest ühele tundub 60 a. vanadus küpsema meheena, kus elujõud ja teguvõime ennast võimsalt ilmutab, kuna teine juba 40-aastaselt raugaks muutub. Kui

kardetakse ehk, et töövõimetutest raukadest lahti ei saa, et nad noortele ja värskele jõududele ruumi ei anna, siis on meil liigagi palju määrusi ja seadusi, mis kõik tööandja huvides ja töötajate kahjuks käsitada endid annavad. **H. I—k.**

Ametiühingute kultuuriline tähtsus.

Kultuuriline ülesanne, mis ametiühingutel täita on, ei leia harilikult küllalt tunnustamist. Ametiühingutes nähtakse ainult võitlusvahendeid paremate palga- ja töötingimuste saavutamiseks. Isegi ametiühingute liikmed ei ole veel kõik arusaamisele jõudnud, et ametiühinguline liikumine ka kultuuriline liikumine on, mille eesmärgiks on ühiskonna üldise elujärje tõstmine kõrgemale kultuurilisele tasapinnale. Tõsi küll, ametiühingud nihutavad võitlust palga- ja tööolude parandamise eest esirinda. Nad püüavad saavutada eeskätt palkade kõrgendust, tööaja lühendamist, sotsiaalseaduste arendamist. Nad nõuavad monopolkontrolli kartellide üle, kes diktaatorlikult tarbeainete ja -asjade hindu tõstavad rahva ostujõuga mitte arvestades. Nõuavad tööliste osavõtuõigust kõikide eelpoolloetud küsimuste lahendamisel. Nende eesmärkide saavutamiseks peetakse võitlust igapäevaste läbirääkimiste, nõupidamiste ja kui olukord nõuab, streikide abil. Invaliidisuse, tööpuuduse ja õnnetujuhtumuste vastu kinnitamine ja lastekaitse nõuab veel arendamist ja täiendamist. Kõikjal on vaja uuendusi ja paremuse poole püüdmist. Kõige selle poole püüavadki ametiühingud. Aga kes arvab, et sellega peabki ametiühingute tegevus piirduma, eksib suuresti. Ametiühingutel on peale selle veel palju suurem ja tähtsam ülesanne: teadlik töö ühiskondliku korra parandamise ja inimeste kooselu täiuslikkusele viimise suunas.

Et ametiühingute töö ja püüded reaalselt iseloomu kannavad, siis hakkavad ka siin ametiühingud võitlusega alt peale, nõudes tervishoiunõuetele vastavaid elam

muid, rahva tervise eest hoolitsemist, küllaldast toitumise võimalust täiskasvanutele ja lastele, otstarbekohast ja sihikindlat koolitööd, tööliste osavõtuvõimalust kõigist kultuurilistest toimingutest, kõrgemate koolide ellukutsumist jne. Niiviisi arendavad ametiühingud teadlikult oma tegevust üldkasulikuks kultuuriliseks liikumiseks. Selle tõttu osutubki ametiühingute võitlus töölistklassi huvides kasulikuks tervele ühiskonnale, luues uusi kultuurilisi väärtusi ja samm-sammult lähenedes uutele parematele elutingimustele.

Kahjuks peab tunnistama, et suurem jagu töölistest ei ole nende põhimõtete arusaamiseni jõudnud.

Nagu juba eelpool tähendatud, seisab praegu võitlus töö- ja palgaolude parandamise eest esiplaanil, sest on leib ju tööliste palkadest ja tööaja pikkusest, kas on töölistel üldse võimalik tegemist teha küsimustega, mis kehaliste nõuete rahuldamise valdkonda ei kuulu. Jaapanis, näiteks, kus veel maksev seitseteist — ja kaheksateistkümmetunniline tööpäev, kusjuures tasu vaevalt ulatub eluüalpidamiseks, ei ole töölistel mingisugust võimalust kultuuriliste küsimustega tegemist teha. Selle tõttu ongi õigustatud eeskätt töötasu ja tööaja eest võitlemine. Ühes sellega aga teevad ametiühingud laimamate hulkade seas selgitamistööd, valgustades majanduslise ja sotsiaalse viletsuse tõsiseid põhjuseid.

Kuid kõike haarava kultuurilise tähtsuse on ametiühinguline töö ja liikumine omanud ainult pikaldasel arenemisteel, alalises heitlevas võitluses masside tuumusega ja kapitalistide halastamatusega.

—z.

Raudtee liinitööde rühmajuhid organiseeruvad.

Kurvad kogemused tegelikust elust olid juba ammu liinitööde rühmajuhite (praeguse ebamäärase nimetuse järgi „eesttöötajad“) kindlale veendumusele toonud, et neil on tarvis ellu kutsuda oma

— rühmajuhite — organisatsioon. Selle mõtte teostamisele asuti käesoleva aasta kevadel ja, tänu algatajate — eriti 9. piirkonna 91. rühma juhi Erik'u — energilisele tegevusele, jõuti mõne kuu pärast

niikaugele, et pühapäeval 28. juulil k. a. võidi ära pidada ühingu esimene peakoosolek. Algatajate üleskutses oli elavat vastukaja leidnud rühmajuhitide juures: koosolekule, mis raudteelaste keskühingu ruumis ära peeti, oli ilmnud 60 rühmajuhiti. Igalt poolt — isegi kõige kaugematest nurkadest — olid esitajad ilmunud. Koosoleku avas lühikese sissejuhatava kõnega rühmajuhit Relo. Keskühingu poolt tervitas koosolijaid ühingu sekretär J. Rukki ja teemeistrite ühingu poolt ühingu esimees S. Renter. Algusest peale valitses koosolekul haruldane üksmeelsus. Oli näha, et rühmajuhid on teadlikud astutud sammus ja oskavad tõsiselt võtta organiseerimise tähtsust. Algatajate poolt tehtud töö kiideti heaks, põhikiri võeti ilma muudatusteta vastu ja asuti valimistele põhikirja järgi.

Ühingu juhatusse valiti Relo, Erik, Kerts, Vaht, Kask, Jaksen ja Talder; kandidaatideks Kull, Veisson ja Sermat. Revisjoni komisjoni valiti Nusar, Soots ja Sketšus; kandidaadiks Kuuskmann. Keskühingu esitajaks valiti Erik ja kandidaatideks Relo ja Kerts.

Peale selle valiti veel iga jaoskonna kohta esitajad: I jaoskonda — Kuulmann Albert ja Hallik; II jaoskonda — Allik ja Borisov; III jaoskonda — Räga ja Odras; IV jaoskonda — Lepik ja Kaarmann; V jaoskonda — Lõhmus ja Kiigemägi; VI jaoskonda — Nusar ja Podar; VII jaoskonda — Veisson ja Kivistik. Sellega olid valimised läbi. Asuti liikmemaksu kindlaksmääramisele. Ilma vaielusteta määrati see kindlaks 3 krooni peale aastas ja suurem osa koosolijaist maksis selle ühes sisseastumise maksuga, mis põhikirja jä-

rele 50 senti on, kohe ära. Ühingu kassasse kogus kaunike summa raha, mille tõttu uuel juhatusel on aineliselt esialgu vabad käed. Sellel on väga suur tähtsus.

Läbirääkimiste all vahetati mõtteid abiandmise kassa ellukutumise kohta. Selle küsimuse detailne läbiarutamine ja vastavate ettepanekute tegemine järgmisele peakoosolekule jäeti uue juhatus hooleks. Sellega oligi päevakord läbi ja lõpetati koosolek.

Uus juhatus jaotas omavahel ametid järgmiselt:

Esimeheks valiti — Erik, abideks Jaksen ja Vaht. Sekretäriks — Kerts, abiks — Talder. Laekahoidjaks — Relo, abiks — Kask.

Ei ole kahtlust, et rühmajuhitide organisatsioon kujuneb üheks tugevamaks ja teovõimsamaks organisatsiooniks. Selleks on kõik eeldused olemas. Ühtlasi aga kaotas tee- ja ehituste osakonna kuuteenijate ja päevatöölise ühing, kuhu rühmajuhid seni kuulusid, oma ridadest kandvama jõu ja selle tõttu tuleks ka neil ümberorganiseerimisele asuda. Tuleks luua liiniteenijate organisatsioon, kuhu kuuluksid remonditöölised, ülesõidukohavahid ja päevatöölised.

Tarvidus sarnase puhtakujulise organisatsiooni järele on suur, sest kogemused on näidanud, et nende praegune segaorganisatsioon on töövõimetu. Samuti ei ole vastuvõetav tööliste nõndanimetatud „Kopli ühing“, kes Vaksali puisteelt lunastust otsib. Sealsete ninameeste „tegevuse“ tagajärjel võib oodata ainult kimbatust ja sekeldust, mitte aga olukorra parandamist.

—x.

Inimestega mängimise kurb tagajärg.

30. juuli õhtul tuli avalikuks äärmiselt kurb ja rusuv sündmus: endine maakorralduse valitsuse maamõõdu inspektor A. Martin leiti omast korterist suhu lastud revolvrikuuli läbi surmatuna.

Iga vabasurm on isendast äärmiselt vapustav ja kurb sündmus. Loodus on igale elusolevale kaasa andnud loomusunniga elu alalhoiuks; iga elusolevus püüab oma elu kõigi võimalikkude abinõudega kaitsta, seda enam aga kõrgem olemus, mõistusega varustatud inimene. Kui aga inimene siiski käe külge paneb oma elule, vabatahtlikult elust lahkuda otsustab, siis

tõendab see igal juhul, et tegemist on tragöödiaga, et selliseks sammuks on olemas kõige tõsisemad põhjused (muidugi, kui pole tegemist sellise seisukorraga, kus inimene enam pole peremees iseenda ja oma tegude üle). Veel kurvemaks muutub aga iga vabasurm siis, kui ta on põhjustatud isikust endast mitteolenevaist asjaoludest. Ja nii on lugu ka käesoleval juhul. Kuigi kadunud ametivend enne oma saatuslikku sammu end niivõrd on suutnud valitseda, et ta mahajäetud kirja-des oma surmas kedagi ei süüdistata, vaid omastelt ainult andestust palub, teavad

asjasse pühendatud ametivennad väga hästi, mis selle saatusliku sammu põhjuseks oli.

1923. a. määrati ametivend A. Martin maamõõdu ja hindamise valitsuse juhatajaks ja selle asutise maakorralduse peavalitsusega liitmise puhul maakorralduse inspektoriks, millisele kohale tema senised funktsioonid üle läksid. Nii oli kadunud ametivend kauemat aega juhtival administratiiv-kohal. Mitmesuguste intriigide tagajärjel ei viidud teda aga praegu käsiloleva asutiste ümberkorraldamise puhul mitte enam üle katastri ja maakorralduse osakonna maamõõdu tööde juhataja kohale, millisele üle läksid tema senised ülesanded, vaid sellele kohale võeti väljastpoolt riigiteenijate peret noormees, kes peale sõjaväeteenistuse seni vist päevagi Eesti riigiteenistuses pole seisnud, kes küll maamõõtja, kuid kelle administraatori võimed täiesti tundmatud, kuigi sellel kohal just need tähtsad, sest juhtida tuleb ligi paarisaja inimese tegevust. Eluaeg riigiteenistuses olnud küpses meheas olev ametivend A. Martin, kes vastavat ala juba 6 aastat juhtinud, heideti aga seadusevastaselt kõrvale ja pakuti talle märksa alam koht Rakveres. Et A. Martin'il laps Tallinnas erikoolis käib, palk aga perekonnast lahuselamist ei võimal-

da, siis oli ta sunnitud sellestki kohast loobuma ja et mitte täiesti tänavale jääda, avaldas viimaks küll nõusoleku vastu võtta tervelt 5 astet madalam koht Tallinnas. Kuid nähtavasti mõjusid kõik need häbitavad alandused ja seadusevastased mahhinatsioonid siiski niivõrd temale, et seda ära kannatada ei suutnud ja elust lahkuda otsustas, seda enam, et närvesöövate, kogu meie riigielu tulipunktis seisvate maareformi elluviimise tööde aastatepikkune juhtimine oma mõju tema tervislikule seisukorrale avaldamata polnud jätnud.

Ametivend A. Martin on nüüd igavesti vabastatud selle maailma intriigidest, aladusest, väiklusest, kadedusest, ülekohtust. Aga tema seisukorras on praegu veel suured hulgad riigiteenijaid, eriti just selles ametkonnas, kus temagi teenis. Olgu sellepärast tema kurb saatus hoiatuseks neile, kes arvavad, et nad võimule pääsedes võivad inimestega mängida oma äranägemise järgi nagu nukkudega. Tema saatus hüüdku: ärge mängige inimestega.

Meile mahajääjaile jääb aga üle vaikselt leinas värsket haa juures soovida: olgu kerge Sulle, kallid ametivend, selle kodumaa muld, kellele Sa ohverdasi oma kõige kallima, oma elu!

Kaasteenija.

Posti-t. t. teenijate kutseühisuse Kuresaare osakonna kümneaastasest (1919—1929) tegevusest.

Mis kuul või kuupäeval Kuresaare osakond asutati, ei ole täpselt teada, sest dokumenti (koosoleku protokoll) selle üle alal hoidunud ei ole. Igatahes on osakonna asutamine sündinud peale 15.—17. juunil 1919. a. Tallinnas ärapeetud kutseühisuse kongressi, nii siis 1919. a. juuni lõpul või juuli algul, sest osakonna kirjavahetuse kaustas on olemas juhatus 10. juuli 1919. a. kirja nr. 2 eelkiri, mis kutseühisuse keskjuhatusesele saadetud.

Osakonna asutamisel on liikmeteks astunud peaaegu kõik postiametkonna teenijad, kes sel ajal Saare maakonnas ametis olid, ainult mõni üksik teenija on kutseühisusest eemale jäänud.

Kui 1920. a. suvel p.-t.-t.-teenijate kutseühisuse tegevus Vabariigi Valitsuse määrusega lõpetati, lõpetas ka Kuresaare osakond oma tegevuse.

1920. a. 6. detsembril alustas osakond

uuesti tegevust, kuid varsti aga suigub see.

18. mail 1922. a. peetud osakonna liikmete koosolekul otsustatakse osakond uuesti ellu kutsuda ja tegevust alustada ning valitakse juhatus. Juba järgmisel päeval aga astub juhatusse esimees ametist tagasi, ette tuues oma monarhistilisi vaateid, mis teda keelata osakonna juhatusest osa võtmast.

21. augustil 1922. a. peetud koosolekul elustatakse uuesti osakonna tegevus ja valitakse juhatus ning sellest ajast kuni tänaseni ei ole osakonna tegevus enam katkenud.

Kõige oma tegevuse kestvuselt on toimunud peaaegu ainult majandusliste küsimuste alal 1919. ja 1920. a. kooperatiivilt mitmesuguste ainete muretsemisel ja nende jaotamisel teenijatele. Pärast on liikmete ainelist seisukorda sellega kat-

sutud kergendada, et lühiajalisi laene soovijatele antud kassase kogunenud rahast. Peale kutseühisuse ajakirja „Side“ on tellitud viimastel aastatel ajakirja „Kodu“ ja ajalehte „Vaba Maa“.

Teenijate organiseerimiseks kutseühisusse on kõik tehtud, mis võimalik ja tagajärjeks on kutseühisuse liikmete arvu järjekindel tõus: nii oli kutseühisuse liikmeid maakonnas teenivate p.-t.-t. teenijate üldisest arvust 1925. a. 68%, 1926. a. 77,78%, 1927. a. 84,2% ja 1928. a. 84,6%. Absoluutselt kõiki teenijaid on võimata kutseühisusse tõmmata; on erilaadilisi teenijaid, kes kutseühisusest kuuldagi ei taha ja seda teadlikult ja kindla sihiga teevad.

Selle peale vaatamata, et osakonna liikmete arv viimastel aastatel kasvanud, ei ole osakonna tegevus intensiivsemaks

läinud, vaid võtab aset üldine loidus, ja tegelaste puudus. Juhatus valimisega on iga aasta raskusi, vana juhatus tahaks ametit maha panna, kuid keegi ei taha lasta ennast valida ja et osakonna tegevust mitte seisma panna, on iga aasta vana juhatus nõus olnud tagasi valitud saada. Selle tõttu on praegune juhatus iga-aastase uuesti valimisega ametis 5 aastat.

Osakonna loidse tegevuse põhjuseks on: geograafiline seisukoht, mis harva laseb osakonda osa võtta oma saadikute läbi kongressidest ja teenijate lootuste pettumus majanduslike ja õiguslike seiskorra paranemises kutseühisuse kaasabil.

Osakonna vahetõttu kutseühisuse keskjuhatusega ja kohapealse administratsiooniga on ikka normaalne ja hea olnud.

—k.

Postiteenijate puhkekodu-suvila peahoone Narva-Jõesuus.

Postiteenijate puhkekodu Narva-Jõesuus.

Postiteenijate kutseühisuse keskuhatust ostis majad Narva-Jõesuus 1926. a. sügisel. 1927. a. suvel kasutati maju esimest aastat. Kasutajate arv polnud kuigi suur, sest majad olid veel korraldamata. 1928. a. suvel läks keskjuhatusele korda 4 maja väliselt remonteerida ja sisetiselt vajalike mööbliga varustada, kuid külma

suve tõttu oli kasutajaid vähem kui ruumid seda oleks võimaldanud.

Käesolevaks suveks seadis keskjuhatust ka viienda maja korda, ning varustas kõiki maju täiendavalt mööbliga.

Täna on ka kõik ruumid viimase võimaluseni täis. Voodisid on 40, neist 20 kaheinimese jaoks. Seega on võimalik

puhkekodusse mahutada 60 inimest korraga. Ruumid antakse puhkuse möödasaatmiseks posti-t.-t. teenijatele ja nende perek. liikmetele tasuta. Majades on praegu suvitajaid pea igast linnast, suuremalt osalt siiski Tallinnast ja Narvast. Majad on väliselt kui ka sisemiselt ilu-

sad, toad iseseisvad ja otstarbekohased. On arvata, et järgmisel aastal osavõtjate arv veelgi suureneb.

Elvas on keskjuhatusel postiteenijate puhkekodudeks üüritud ruumid, ka need on suvitajaid täis. Kasutajateks on peaaesjalikult tartlased.

Teenistuse huvides.

(Vist veste).

Postiametnik Anton paigutati ümber suuremast linnast väiksemasse. Anton oli rõõmus sellest määramisest, lootes tulevikus paremini palgaga läbi saada, sest väiksemas linnas pidi elamine odavam olema. Nii vähemalt lootis Anton ja sõitis ülevas meeleolus uuele teenistuskohale. Jõudes kohale, ilmus asutisse, esitles ülemale ja kuulis, et tema tulevaseks tööks jääb korraldamine. Järgmisel päeval otsis Anton toakese korteriks ja kolis sinna. Kolmandal päeval Anton ilmus siis tööle. Alguses ei edenenud töö kuigi kiiresti, sest lähem ümbrus oli tundmatu. Nii mõnigi kord juhtus, et põhjapoolle määratud saadeti liikus Antoni teadmatusest lõuna poole. Neid juhtumisi oli aga harva ja päevade ning nädalate möödudes kadusid eksimised, töö edenes kiiremini ja Anton võis juba enesega rahul olla. Ka asutise ülem oli Antoniga rahul.

Möödusid mõned kuud.

Siis ühel päeval pärast töö lõppu kutsuti Anton ülema kabinetti. Sääl öeldi talle, et teda määratakse teenistuse huvides kirjade registreerijaks. Kui teenistuse huvides — siis teenistuse huvides, mõtles Anton ja asus järgmisel päeval kirjade registreerimisele. Ka siin juhtus alguses mõni eksimine, kuid need on andestatavad, sest iga töö nõuab harjumist. Aga juba nädalate möödudes edenes töö kiiresti ja vigadeta.

Varsti ilmus ka asutisse uus ümberpaigutatud naisametnik ja määrati teenistuse huvides sekretariaati tööle.

Päevad moodustasid nädalaid, nädalad kuid, — Anton registreeris kirju, naisametnik töötas sekretariaadis. Juba tungiski Antoni rinda nõrk lootusekiir, ehk jäetakse teda kauemaks ajaks sellele tööle, millega harjunud, ning poleks siis seda tüütavat kohalt kohale rändamist. Kuid petlik oli see lootus.

Peagi teatati Antonile, et tema on määratud keskjaama tööle, muidugi teenistuse huvides. Küll palus Anton: jäetagu teda

ometi kauemini endisele kohale. Ei võetud kuulda seda palvet. Lahkus siis Anton kirjade registreerimiselt ja tema asemele tuli naisametnik sekretariaadist, kes oli ihkanud sinna.

Keskjaama ilmudes näidati Antonile koht kuhu istuda ja kuidas töötada. Istus Anton näidatud kohale ja hakkas tööle.

Alguses oli väga raske töötada, sest kõnesoovijad teatasid soovitava nime, mitte aga numbri ja selletõttu toimusid ühendused aeglaselt. Ka juhtus alguses sagedasti eksimisi ning kõnesoovijad pahandasid ja palusid kiiremini töötada. Kuid Anton ei saanud ka kõige paremal tahtmisel kiiremini töötada, sest puudus vilumus. Kuid nädalate möödudes, kui juba abonentide numbrid pähe kulusid, hakkas töö edenema rahuldavalt.

Nii möödusid kuud ja teenijate võimete märkimiseaeg jõudis kätte. Vastavas komisjonis tunnistasid mõlema osakonna esindajad Antoni võimed vaevalt rahuldavateks, sest ta oli ju väga vähe aega kumbagis osakonnas teeninud.

Mõni päev pärast võimetemärkimist teatati Antonile, et ta määratakse jälle korraldajaks, sest ei olla teenistuse huvides tenorihäälaliste teenimine keskjaamas.

Asus siis Anton jälle täitma korraldaja kohuseid, millised juba ununenud: Töö ei edenenud alguses jälle kuigi kiiresti, kuid päevade möödudes tuli tagasi endine vilumus ja ühes sellega ka töörõõm. Kuid ega ta kauaks sinna ei jäänud. Teenistuse huvides oli keskjaama vaja jälle tenorihäälelist teenijat ja Anton määratigi sinna. Ka sinna ei jäänud ta aastateks, vaid mõne kuu möödumisel, kui juba endise teenistuskoha töö ununenud, vilumus kadunud, määrati ta jälle korraldajaks; varsti jälle registreerijaks, siis uuesti keskjaama. Ja nii liigub ta praegugi kohalt kohale teenistuse huvides, töötab alguses igal uuel kohal aeglaselt ja vigadega ning selletõttu määratakse ikka ta võimed teenistuse alal

vaevalt rahuldavateks, sest temal pole aega ühelgi ajal omada hääd vilumust ja kiirust.

Antoni asemele paigutatud naisametnik töötab aga endiselt kirjade registree-

rijana, ta omab hää vilumuse ja kiiruse ja teisele kohale teda pole paigutatud, sest kohalt kohale paigutamise ei olla teenistuse huvides. Ja ta ei ole seda tõesti mitte.

Vaatleja.

Lühikesi märkusi välismaade riigiteenijate üle.

Helveetsia.

Hiljuti ilmus Helveetsias uus määruse kava liiduametnikkude teenistuse üle, mis üksikasjaliselt kirjeldab ametasutuste õigusi ja kohustusi ametnikkude vastu ja ümberpöörduvalt. Iga-le teenistusse võetavale ametnikule antakse üks eksempl. sellest määrusest ühes riigiteenistuse seadusega kätte. Muuseas on selles määru-ses raudteelaste nädalane tööaeg 45,5 tunni peale aasta keskmisena kindlaks määratud.

Poola.

Riigiteenijate raske seisukord. Poola riigiteenijate liidu juhatus astus ametist tagasi, põhjendades sellega, et päevakorral olevais küsimusis valit-suse praeguse nendesse suhtumise juures küllalt edukalt töötada ei suuda. Päeva-korral on palkade, ametinimetuste ja ametikõrgenduste küsimused ja parlamendi poolt ammugi lubatud üldine riigiteenis-tuseseadus. (D.B.Z).

Norra.

Riigiteenijad kohtus riigiga. Sõjaaastatel tõusid Norra riigitee-nijate palgad erakordselt kõrgele. 1919. ja 1920. a. otsustas parlament neid vähen-dama hakata. Vähen-damise seaduses oli aga määrus, et palkašid ainult siis vähen-dada võidakse, kui vahe riigiteenijate ja vastavate erateenijate palkade vahel väga suureks osutub.

1927. a. lõpul alandati selle seaduse alusel jälle riigiteenijate palkasid. Amet-nikud polnud aga sellega nõus ja tõstsid oma organisatsioonide kaudu kõrgema kohtukoja ees kaebuse. Viimane leidiski nüüd oma hiljutises otsuses, et see pal-kade vähen-damine seadusepärane pole, kuna pole olemas seadusega nõutud suurt vahet riigi- ja erateenijate pal-kade vahel ja kohustas sellepä-rast riiki 1. jaan. 1928. a. arvates kin-nipeetud palgad ühes protsen-tidega ametnikele välja maksma. (A.D.B.Z.).

**Raudteelased,
postlased,
üldriigiteenijad!**

**Uuendage „SIDE“ tellimisi
II poolaasta peale.**